

07. ročník matematické olympiády

III. Ke změnám organizačního řádu soutěže

In: Rudolf Zelinka (editor): 07. ročník matematické olympiády. Zpráva o řešení úloh ze soutěže konané ve školním roce 1957-1958. (Czech). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1959. pp. 27–31.

Terms of use:

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/404471>

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

III. KE ZMĚNÁM ORGANIZAČNÍHO ŘÁDU SOUTĚŽE

Průběhem posledních ročníků soutěže, zvláště v jejím VI. a VII. ročníku, počaly se objevovat různé obtíže a závady, které musil ústřední výbor MO ve spolupráci s ostatními pracovníky z krajů a okresů řešit. Dálo se tak za účasti zástupců pořadatelů soutěže, tj. ministerstva školství a kultury, Matematického ústavu ČSAV a ústředního výboru ČSM; k nim jako další důležitý činitel přistoupili též zástupci Svazu zaměstnanců školství, vědy, umění a tisku.

Obtíže a závady, o nichž jsme se zmínili, lze rozdělit zhruba do dvou skupin: jednak se vyskytla nutnost podle zkušeností s dosavadními ročníky zpřesnit cíle, které chce soutěž plnit, a jednak bylo třeba řešit otázky ekonomického rázu.

Než načrtneме rozbor obou zmíněných problémů, povšimněme si zcela krátce cílů, které si soutěž od počátku kladla. Od prvního ročníku matematické olympiády, který byl zahájen ve školním roce 1951/52, byl prvořadý úkol a cíl soutěže v podchycení těch žáků středních a odborných škol, kteří mají matematické nadání. K tomu bylo nutno zaujmout je pracovně v rámci jejich mimoškolní činnosti, vést je a ukazovat jim, že ke studiu přírodních a technických věd je nezbytné dobře znát a hlouběji studovat středoškolskou matematiku. Jako vedlejší cíl se mělo projevit i zvýšení celkové úrovně vyučovacích výsledků v matematice, a to jednak tím, že výborný žák pomáhá učiteli zvyšovat úroveň celé třídy, jednak tím, že i učitel - matematik, který sleduje soutěž a pomáhá

nadaným žákům v jejich rozvoji, sám odborně i metodicky přirozeně roste.

Ve školním roce 1953/54 byla zřízena a připojena k soutěži i kategorie D, která měla budit zájem o matematiku mezi žáky 8. tříd středních škol a současně i kladně ovlivňovat jejich učitele.

Právě načrtnuté úkoly a cíle zůstávají i nadále v platnosti; nový organizační řád, který byl vydán k počátku školního roku 1958/59, a platí tedy od VIII. ročníku soutěže, tyto cíle spíše jen zpřesňuje.

Nyní si povšimněme některých zkušeností, které organizátoři soutěže v průběhu sedmi let jejího trvání nashromáždili.

Žáci, kteří soutěžili v kategoriích A a B, neměli celkem podstatných potíží v průběhu I. kola (které je vlastně jádrem žákovského výkonu a posláním celé soutěže), jestliže je vedl zkušený učitel, který popřípadě zřídil pro olympioniky zvláštní pracovní kroužek. Nesnáze, které se u některých žáků vyskytovaly, nebyly působeny ani tak obtížností úloh jako nedostatečnou a nízkou úrovní vyučovacích hodin matematiky u některých učitelů. Řada dobře vedených žáků ukázala pěkné výkony, a to jak po stránce matematické, tak i po stránce stylistické, což svědčí o tom, že správně ovládali pojmy, terminologii i frazeologii. Ukázky některých jejich řešení byly pojaty do brožur o olympiádě nebo byly skoro doslovně otištěny v časopisech Matematika ve škole a Rozhledy matematicko-fyzikální.

Mnozí žáci, kteří se účastní soutěže v kategorii C, měli většinou obtíže proto, že zaměření kategorie C je poněkud jiné než zaměření kategorie D, v níž většina z nich v předchozím školním roce soutěžila. Tito žáci by si zasloužili největší pozornosti především ze strany svého učitele matematiky. Přes tyto počáteční obtíže u některých žáků lze říci, že kategorie C plnila dobře své úkoly; důkazem

toho je, že se se všemi jmény nejlepších řešitelů II. kola této kategorie setkáváme v příštích ročnících soutěže (v kategoriích B a A).

Naproti tomu měla kategorie D hned od svého vzniku poněkud odlišný charakter; požadavky na řešitele se ročník od ročníku snižovaly, aby se více přizpůsobily úrovni průměrných žáků 8. tříd středních škol. Úlohy v této kategorii jsou v posledních ročnících zaměřeny na numerické počítání, grafický výkon při konstrukcích nebo nejvýše na jednoduchý důvtip, který předpokládá jen málo předběžných znalostí. Názory učitelů na obtížnost jednotlivých úloh se navzájem často podstatně liší; totéž platí i o klasifikaci těžé úlohy v rámci různých okresních výborů MO. Proto pořádaly krajské výbory instruktáže pro recensenty úloh, aby alespoň v rámci kraje byla zajištěna přibližně stejná náročnost při klasifikaci. Tato situace se odráží i v procentu úspěšných řešení; zatím co se u kategorií A až C pohybuje kolem 30%, je v kategorii D 50%. Zajímavé je i to, že mezi řešiteli kategorie D je přes 50% dívek, zatím co v ostatních kategoriích je jich jen asi 25–30%.

Během trvání soutěže se vyskytly i velmi nezdravé úkazy, zvláště pokusy o masový nábor účastníků soutěže, což platí především o kategorii D. To mělo i další stinné stránky, že totiž někteří učitelé spojovali účast žáků na soutěži se známkou z matematiky a zdráhali se dát nejlepší známku těm, kteří se nechtěli soutěže účastnit. Jiným nepříznivým zjevem bylo, že se vyskytla hromadná žákovská řešení, která nasvědčovala tomu, že se kolektivně opisovala. Ve všech těchto případech bylo třeba rázně zakročit.

Na druhé straně jsme dostávali velmi zevrubně opravená řešení, která svědčila jak o úspěšné práci žáka, tak o patřičně odpovědné klasifikaci. Dnes lze říci, že většina krajských výborů MO má přiměřené klasifikační měřítko,

kteře respektuje jak požadavky odborné, tak i vyspělost žáků; stejně tomu je i u mnohých okresních výborů, jestliže navzájem v rámci kraje spolupracují.

Význam olympiády se hodnotí vesměs vysoko. Vedoucí školští pracovníci se přesvědčují o tom, že olympiáda zvyšuje odbornou kvalifikaci učitelů matematiky; ti sledují s velkým zájmem řešení olympijských úloh, která bývají otiskována v časopise Matematika ve škole.

Také naše veřejnost, zvláště rodičovská, soutěž kladně oceňuje a má o ni vážný zájem; o velkém významu poslání olympiády mluví i naši političtí a vědečtí pracovníci, jak uvidíme konečně i v dalším.

Nyní ještě k ekonomické stránce soutěže. Protože se na mnohých školách stávala soutěž masovou záležitostí, což silně ohrožovalo její úroveň, bylo již pro VII. ročník stanoveno, že počet žáků vysílaných do soutěže v každé z kategorií nemá nikde přesáhnout 10 % počtu žáků těch ročníků, pro něž je kategorie určena. Toto ustanovení je uplatněno i v novém organizačním řádu. Dále bylo vzhledem k zásadám uplatňovaným v mzdové politice za souhlasu odborových pracovníků rozhodnuto, aby organizační práce v zajišťování soutěže měla dobrovolný charakter a aby tedy náležela do učitelovy mimoškolní pracovní povinnosti; učitelova účinná pomoc v olympiádě je náležitě oceňována z hlediska politicky výchovného.

O všech zmíněných otázkách podrobně pojednali členové ústředního výboru MO spolu s předsedy krajských výborů na obou schůzích konaných v roce 1958; bylo na nich také konstatováno, že průběh olympiády nebude nadále nikterak závislý na otázce odměn za recense. Rovněž pracovníci Svazu zaměstnanců školství, vědy, umění a tisku, s nimiž zástupci ústředního výboru MO všechny otázky několikrát projednávali, přislíbili soutěži vydatnou pomoc. Oceňovali kladně význam soutěže jak z hlediska prospěchu a práce školy, tak i z hlediska celo-

státního významu znalosti matematiky pro úspěšný rozvoj našeho hospodářství.

Soudruzi ze Svazu přišli s iniciativním návrhem dát soutěži v kategorii D zvláštní poslání: získat u žáků zájem o předmět, zbavit je tradičního strachu před matematikou a vůbec udělat z této kategorie jednu ze složek, která by měla na žáky výchovně působit. Školy navzájem nepřiliš vzdálené by měly v úspěšném vyučování matematice a v řešení matematických úloh spolu soutěžit; mohly by třeba pořádat zábavné večery s matematickou tematikou, pro níž by se našel bohatý materiál např. v knize „Matematiceskaja smekalka“, jejímž autorem je B. A. Kordemskij (kniha vyšla v českém překladu v r. 1957 v nakladatelství Mladá Fronta pod názvem „Matematický důvtip“). Zde tedy čeká učitele ještě mnoho průkopnické práce. Půjde nejen o získání zájemců o matematiku, ale i o přesvědčení široké veřejnosti, že dobrá znalost matematiky je nezbytná pro náš rychlý hospodářský rozvoj.

Pokusili jsme se alespoň zhruba načrtnout vše, co mělo závažný význam při vypracování nového organizačního řádu olympiády, aby tak všichni pracovníci byli informováni o příčinách a důvodech, jež vedly k jeho nynějšímu znění.

Jsme přesvědčeni, že nový organizační řád se stane dobrou základnou pro další úspěšné rozvíjení naší soutěže.

